268. САСТАНАК СЕКЦИЈЕ ЗА ИСТОРИЈУ МЕДИЦИНЕ СЛД
КЊИЖЕВНОСТ И МЕДИЦИНА VIII

ПРОФ. ДР ЈАСМИНА АХМЕТАГИЋ

ТОЛСТОЈЕВ MEMENTO MORI: ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНА И ПСИХОЛОШКА АНАЛИЗА *СМРТИ ИВАНА ИЉИЧА*

У приповеци *Смрт Ивана Иљича (*1886) латентно се осећа дух латинског израза *memento mori*, који је имплицитно присутан и преображен из религиозног упозорења у секуларну егзистенцијалну критику модерног живота и позив на аутентичност. Толстој ретроспективно приповеда „најпростију“ и „најстрашнију“ повест живота свога протагониста, при чему се показује да је оно „најстрашније“ заправо конформистичко и неаутентично постојање, услед чега смрт добија обрисе личног ужаса. Читалац прати процес јунаковог умирања, а смрт се доводи у директну везу са начином живота: тек суочен с болешћу и извесношћу смрти, протагониста разумева своју погрешну животну оријентацију. Толстој критикује модерну бирократску средину у којој се смрт трансформише из метафизичког догађаја у административни и медицински проблем.

У нашем фокусу ће бити Толстојев приказ неаутентичне личности, његова критика конформизма и психологија умирања, сагледана у односу на пет психолошких фаза кроз које, према Елизабет Кјублер Рос, пролази умирући, али и са становишта заједнице, и њиховог узајамног односа. Табуизирање смрти које постоји у Ивановој средини биће објашњено уз помоћ Фројдовог есеја *Нелагодност у култури* (1930). Психолошку и егзистенцијалну димензију Толстојевог разумевања смрти интерпретирамо првенствено кроз *Смрт Ивана Иљича*, а у ширем контексту и кроз приповетку *Три смрти* (1859) и кратко компаративно поређење са ликом Мерсоа из Камијевог *Странца*, како бисмо додатно осветлили закаснелу рефлексивност Толстојевог јунака, која се буди тек пред лицем смрти. Рефлексивност пред смрћу постаје кључна особина поређења ових јунака. Испод свих њихових различитости – погледа на свет и епохалних, историјских и филозофских разлика њихових аутора – открива се слична психолошка и егзистенцијална позадина животне успаваности и отуђености.

Кроз анализу ова два поетички сасвим различита књижевна дела, читаоцу се открива сличан еталон вредности и назире се облик аутентичног живота, који јунаци, својим дотадашњим егзистенцијалним изборима, не остварују.

Анализа се заснива на херменеутичком читању, компаративном методу и примени егзистенцијалистичке психологије и филозофије, пружајући увид у психолошко-филозофску димензију Толстојевог дела.

Кључне речи: *Смрт Ивана Иљича*, Толстој, психологија умирања, егзистенцијализам, memento mori, рефлексивност.

КЛ. АС. ДР СЦ. СТЕФАН ЈЕРОТИЋ

ФЕНОМЕНОЛОГИЈА: ДОДИРНА ТАЧКА ПСИХИЈАТРИЈЕ И САВРЕМЕНОГ РОМАНА

Овај рад разматра однос феноменолошке психијатрије и модерне књижевности као два начина испитивања субјективности и искуства „Животног света“ (*Lebenswelt*) који се јавља код Хусерла. Полазиште су идеје Јасперса, Минковског, Бинсвангера, Фухса, Саса и Парнаса, чији приступи психопатологији осветљавају појаве попут доживљаја времена, утеловљености и интерсубјективности. Истовремено, анализирам наративне стратегије аутора као што су Кафка, Вулфова, Пруст и Кундера, који кроз литерарни поступак артикулишу феномене депресије, схизофреније и трауме на начин иначе недостижан уобичајеном клиничком опису. Посебно се разматрају дела Петровића, Киша, Црњанског, Пекића и Живковића, где су мотиви историјске свести, интерсубјективности и поремећене временитости повезани са питањима психопатологије и идентитета. Показујем да феноменолошка психијатрија и роман деле заједнички задатак: очување сложености људског доживљаја и супротстављање редукционизму који људску свест своди на биолошки или когнитивни механизам.

Кључне речи: Феноменологија; књижевност; роман; психопатологија; феноменолошка психијатрија